

Nr 38.

Av herr Gustafsson, Karl, m. fl., *angående ökat tillfälligt anslag åt hushållningssällskapen.*

Under 9:de huvudtiteln har för kalenderåret 1923 såsom tillfälligt anslag till hushållningssällskapen upptagits ett exta anslag av 249,000 kronor. Motsvarande anslag för vartdera av åren 1920, 1921 och 1922 har belöpt sig till 682,000 kronor.

I yttrande till statsrådsprotokollet har departementschefen anfört bl. a. följande: "Jag håller före, att om hushållningssällskapen iakttaga den sparsamhet, tiden kräver, en anslagsminskning i enlighet med vad jag ifrågasätter icke behöver inverka menligt å sällskapens arbete." Anslagsminskningen motiveras för övrigt med det statsfinansiella lägets krav.

Beträffande möjligheten för hushållningssällskapen att inbespara så stort belopp, som motsvarar den ifrågasatta anslagsminskningen, må beaktas, att det stora flertalet sällskap vid ordinarie sammankomst i november och december månader sistlidet år fattat beslut rörande inkomst- och utgiftsstat för år 1923. Hushållningssällskapen äro sålunda för innevarande år bundna av redan fattade beslut om beviljade anslag och de flesta övriga utgifter, varför för året en stark beskränning av deras utgifter ej är genomförbar.

Då sällskapen särskilt med anledning av de uttalanden angående sällskapens anslagsbehov, som på sin tid gjorts av sakkunnige för omorganisation av hushållningssällskapen, bland vilka sakkunnige märkes nuvarande departementschefen, ej haft anledning befara en anslagsminskning, har för år 1923 samma extra anslag av sällskapen beräknats som för de senast förflutna tre åren. I trots härav har ett flertal hushållningssällskap ej kunnat undgå att uppvisa brist i inkomst- och utgiftsstaten för innevarande år.

Den minskning av anslaget till sällskapen, som av Kungl. Maj:t föreslås, kommer sålunda att få till följd, att sällskapen till täckande av den genom anslagsminskningen uppkommande förlusten måste tillgripa sina kapitaltillgångar, där sådana förefinnas.

I ovannämnda sakkunniges betänkande uttalas bl. a. följande uppfatt-

ning om sällskapens anslagsbehov: "På anförda skäl måste den nu till sällskapen utgående ersättningen för de indragna brännvinsmedlen — 2,100,000 kronor — väsentligt ökas. Skall i detta avseende full kompensation lämnas för penningvärdets fall, borde denna ökning utgå med inemot 150 %, eller c:a 3,150,000 kronor, varigenom ifrågavarande anslag skulle komma att uppgå till 5,250,000 kronor. I betraktande av sannolikheten för att penningvärdet skall komma att i den närmaste framtiden förbättras samt vissa av sakkunnige framlagda förslag till andra icke oväsentliga ekonomiska understöd åt sällskapen, hava sakkunniga dock ansett, att det allmänna statsbidraget bör kunna sättas betydligt lägre, än vad som skulle motsvara en full kompensation för penningvärdets fall. Då det emellertid å andra sidan är önskvärt, att hushållningssällskapen bliva satta i tillfälle ej blott att fortsätta den verksamhet, som de bedrivit före kristidens inträde, och täcka under denna tid uppkomna förluster, utan även att giva verksamheten en omfattning, som svarar mot de nya tidsförhållanden, kriget skapat, och vilka icke minst från hushållningssällskapens sida kräva ett målmedvetet och energiskt arbete för lantushållningens och dess binäringars höjande, anse sakkunnige sig icke böra föreslå större nedsättning än till 4,200,000 kr., vilket innebär en ökning av 100 %."

Även om man tager i betraktande penningvärdets stegring samt de ökade utgifter, en omorganisation av sällskapen kan beräknas föranleda, måste skillnaden mellan sakkunniges förslag om ökning av anslagsmedlen till sällskapen med 2,100,000 kronor samt det nu föreslagna anslaget å 249,000 kronor betecknas som anmärkningsvärt stor.

Sakkunnige betona ytterligare sällskapens behov av ökade anslag, då de yttra — "av den förebragta utredningen torde med full tydlighet framgå, att kristiden försatt sällskapen i en sådan situation, att en fortsättning av deras för landet fruktbringande verksamhet allvarligt äventyras, om icke sällskapen snarligt erhålla en fullt effektiv ökning i sina inkomster".

Vad sakkunnige sålunda anført äger allt fortfarande vitsord.

Då härtill kommer, att sällskapen, sedan ovannämnda betänkande avgivits, åsamkats ökade utgifter, bl. a. genom utvidgning av egnahemslåneverksamheten, måste en anslagsminskning, trots det statsfinansiella läget, framstå som synnerligen betänklig.

I samband härmed må framhållas, att väsentligt ökade krav på sällskapens verksamhet inom den närmaste framtiden torde komma att resas, om den föreslagna starka utvidgningen av egnahemslånerörelsen vinner riksdagens bifall. Sällskapens undervisningsverksamhet och övriga arbete omfattar nämligen till avsevärd del just egnahemslånetagare och övriga småbrukare, varför frågorna om egnahemslånerörelsens utvidgning och understödandet av hushållningssällskapens verksamhet stå i nära samband med varandra.

Företager man en närmare granskning av sällskapens utgifter, finner man exempelvis rörande tjänstemännens dyrtidstillägg, att sällskapen i de flesta fall iakttagit en sparsamhet, som går längre än vad Kungl. Maj:t föreslår beträffande statstjänstemännen för det kommande budgetsåret. Av vid tiden för avfattandet av denna motion ingångna svar på förfrågan hos samtliga hushållningssällskap framgår, att följande dyrtidstillägg beslutats för år 1923:

i 1 fall 30 % å grundlönen,

i 2 fall samma dyrtidstillägg, som kommer att beslutas för statstjänstemännen,

i övriga fall betydligt lägre dyrtidstillägg med undantag för de fall, då inga som helst dyrtidstillägg utgå.

Sällskapen synas sålunda hava iakttagit en erkännansvärd sparsamhet vad lönekontot beträffar.

En annan mera betydande post i sällskapens utgiftsstater är anslagen till lantmänna- och lanthushållsskolorna. Att beträffande dessa anslag någon rundhändhet ej ägt rum torde bl. a. bekräftas av det förhållandet, att departementschefen trots det statsfinansiella läget ansett ofrånkomligt att bereda medel för tilläggsanslag till lantmannaskolor för året 1922—1923. Hade hushållningssällskapens anslag till ifrågasvarande skolor varit rikligt tilltagna, skulle självfallet ett ökat statsbidrag till dessa ej hava ifrågasatts.

Hushållningssällskapens utgifter och inkomster för år 1923 framgå av nedanstående tabell:

	Beslutade utgifter	Beräknade inkomster utom tilläggsanslaget	Brist
Stockholms läns	236.625	205.856	30.769
Uppsala »	127.408	92.000	35.408
Södermanlands »	196.788	154.135	42.633
Östergötlands »	271.183	233.100	38.083
Jönköpings »	188.825	164.650	24.175
Kalmar läns norra	63.523	49.739	13.784
Kalmar läns södra	158.477	137.900	20.577
Blekinge »	166.115	139.999	26.116
Kristianstads »	155.025	129.425	25.600
Malmöhus »	283.580	247.840	35.740
Göteborgs- och Bohus »	252.400	216.647	35.753
Älvsborgs läns norra	172.000	146.034	25.966
Älvsborgs läns södra	158.453	122.875	35.578
Värmlands »	190.706	139.364	51.342
Örebro »	207.750	181.000	26.750
Västmanlands »	168.400	132.639	35.761

Det beräknade underskottet för kalenderåret 1923 för de hushållningssällskap, från vilka uppgifter ingått, uppgår i medeltal till 31,500 kronor. Då man säkerligen kan utgå ifrån, att övriga sällskap i genomsnitt ha lika stort underskott i sina stater, kommer man till en sammanlagd brist för innevarande år av 819,000 kronor.

Med stöd av vad ovan anförts, få vi därför hemställa,

att riksdagen behagade besluta att till hushållningssällskapen för år 1923 såsom tillfälligt anslag anvisa för budgetsåret 1923—1924 ett extra anslag av 682,000 kronor, att utgå enligt samma grunder som under åren 1920—1922.

Stockholm den 20 januari 1923.

K. J. Gustafsson.

Ernst Lundell.

G. Sederholm.

Joh. Nilsson,
Skottlandshus.

A. O. Frändén.

M. Svensson.

J. B. Johansson,
Fredrikslund.

Knut Heyman.

Erik Anderson,
Hägelåkra.

Erik Vrang.

Axel Wachtmeister.